

Continuăm să publicăm opinii referitoare la „cazul instructorului C.C.” invocat de Mircea Mihăieș într-o serie de atacuri „la persoana” lui Ion Ianoși

# Condamnând practica incriminărilor aberante

Peste 30 de semnături reclamă revenirea la polemică civilizată

Recentele articole, neobișnuit de brutale, semnate de Mircea Mihăieș cu privire la Ion Ianoși ne readuc în atenție o problemă de mare gravitate: problema incorectitudinii intelectuale de care dau dovadă unii participanți la dezbaterile publice. Recunoaștem fără nici un fel de rezerve dreptul fiecăruia la opinie și la judecată morală asupra oricărei persoane; suntem, de asemenea, întru totul de acord cu faptul că tragediile secolului XX reclamă examinări exigente ale conduitei și opiniilor celor implicați, examinări care pot merge până la un veritabil proces de ordin etic. Dar este mai presus de orice îndoială că nici un fel de judecată sau de examinare nu are valoare câtă vreme nu sunt respectate anumite cerințe minime de corectitudine intelectuală. Refuzul de a lua în considerare faptele concrete, efectiv comise (sau omise) de persoanele supuse examinării; înlocuirea faptelor relevante cu o retorică violentă de ordin general, retorică aplicabilă oricui a trăit și a îndeplinit diverse funcții în perioada incriminată, dar care este în fapt îndreptată selectiv numai împotriva anumitor persoane, a căror stigmatizare se dorește; refuzul de a opera cele mai elementare discriminări și nuanțări între rolurile sociale și intelectuale jucate în epocă: și, mai ales, confundarea tendențioasă a unor roluri și conduite comune, frecvent întâlnite, cu rolurile și conduitele torționariilor - toate aceste elemente, care se regăsesc în articolele lui Mircea Mihăieș, dovedesc o lipsă de onestitate intelectuală. Este strict necesar ca, în orice evaluare critică, contribuția efectivă la evenimentele a persoanelor vizate să fie descrisă exact, și nu suprapusă în mod tendențios, fără nici o dovadă, actelor criminale comise în epocă; este indispensabil ca responsabilitățile să fie individualizate și prezentate corect, nu deduse sofisticat dintr-o idee nebuloasă de responsabilitate globală, nediferențiată, a tuturor celor vizati pentru toate cele petrecute; este necesar să se țină seama de întreaga conduită și de toate contribuțiile persoanelor, în loc de a se alege arbitrar anumite elemente în vederea unei incriminări nedocumentate faptic.

Facem așadar, prin mesajul de față, un apel hotărât, nu pentru încetarea sau diluarea examenului critic; nu pentru escamotarea responsabilităților sau a culpelor morale din perioada comunistă; nu pentru restrângerea dreptului la opinie - ci pentru ca, în toate judecățile și aprecierile făcute, să fie respectate cerințele uzuale de corectitudine intelectuală, cerințele recunoscute în toate societățile civilizate.

DORIN-LIVIU BÎTFOI, DUMITRU BORTUN, COSTICĂ BRĂDĂȚAN, ALEXANDRU CÂRLAN, AURA CHRISTI, NICOLAE COANDE, DANIEL CRISTEA-ENACHE, CRISTIAN DUCU, JEAN DUMITRAȘCU, MIRCEA DUMITRU, MIHAI DINU GHEORGHIU, ADRIAN-PAUL ILIESCU, ILEANA IOANID, MIHAELA MIROIU, VASILE MORAR, ADRIAN NIȚĂ, MIHAELA POP, LILIANA POPESCU, ANDREI POTLOG, VALENTIN PROTOPOPESCU, ALEXANDRU SINGER, LAURENTIU STAIUCU, CONSTANTIN STOENESCU, BOGDAN SUCEAVĂ, SABIN TOTU, DUMITRU ȚEPENEAG, SORIN VIERU

Se alătură acestor semnături scriitori și publiciști colaboratori și redactori ai „Realității Evreiești”:

HORIA ARAMĂ, dr. LYA BENJAMIN, IULIA DELEANU, DOREL DORIAN, SANDA FAUR, SOLOMON FLORIAN, ȘTEFAN IUREȘ, HARY KULLER, TANIA LOVINESCU, BORIS MARIAN MEHR, TUDOR STERIADE

(Lista semnatarilor este deschisă)

VALENTIN PROTOPOPESCU

În viața noastră literară, luna februarie a anului 2006 a înregistrat un nou scandal iscat de inabilitatea critică a scriitorului Mircea Mihăieș. Editorialist politic al „României literare”, redactor-șef al revistei timișorene „Orizont” și vice-președinte al Institutului Cultural Român, Mircea Mihăieș s-a ilustrat cu asupra de măsură în perioada postdecembristă prin publicarea unor articole de o virulență ieșită din comun. Ținând media între eseu și pamflet, textele sale așa-zis polemice au scandalizat nu de puține ori prin violența particulară a tonului, marcă mai curând umorală decât rezultat al unei elaborări raționale. Din această pricină, publicistul Mircea Mihăieș aproape că nu are nici o legătură cu universitarul și teoreticianul literar cu același nume. Un student de-al meu de la Facultatea de Film chiar m-a întrebat o dată dacă e vorba de o coincidență nominală între cel care a scris *Cărțile crude* și semnatarul a nenumărate texte din „România literară” sau „Cotidianul”, mai toate de o inflamare demnă de imunda gazetă „România Mare”. Dincolo de inocența culturală a adolescentului curios rămâne justetea empiric inteligibilă a unei întrebări decisive: într-adevăr, există vreo relație între cele două semnături?

Recunosc că același lucru m-am întrebat și eu - și nu o singură dată. Mărturisesc că nu mi-e deloc ușor să răspund pozitiv. Asta, pentru că între suplețe de idei și subtila analiză de text din *Cărțile crude* și barbaria viscerală din numeroase editoriale politice publicate în „România literară” nu văd cum ar putea să existe vreo asemănare. Lucrurile se petrec ca și cum în Mircea Mihăieș ar coexista, stensonian, un Dr. Jekyll și un Mr. Hyde, o față tragică, profundă și demnă de respect, dar și un profil crispat, furibund și, în esență, teribil de nefericit.

După cum aminteam, în luna februarie dl Mihăieș și-a scăpat din nou armăsarii. O mai făcuse în chip spectaculos și în vara lui 2005, atunci când îi jignise pe numeroși universitari americani de origine română doar pentru că domnia-sa credea că aceștia apară din oficiu poziția ideologică a faimoasei (și teribil de prost înțelese la noi) atitudini *politically correct*. Cu acel prilej, Mircea Mihăieș a minimalizat impardonabil seriozitatea academică a unor figuri cel puțin onorabile din mediul universitar de peste Atlantic. Dacă o făcea doar în calitate de publicist, nimeni n-ar fi spus nimic. Însă la acea dată dl Mihăieș funcționa și ca adjunct al președintelui Institutului Cultural Român. Ca oficial, trebuia să evite să angajeze dispute interpretabile cu Diaspora românească. N-a făcut-o, iar incidentul s-a soldat cu o scrisoare de protest a grupului de diasporeni din America adresată Președinției române. Într-o țară normală, așa ceva ar fi atras o demisie de onoare sau, în caz de inerție, o demitere elocventă. Fiind vorba de țara Mioriței, nimic de acest gen nu s-a petrecut.

Evenimentul din februarie care l-a avut din nou protagonist pe dl Mihăieș, în ipostaza sa de Mr. Hyde, a

constat într-o succesiune de atacuri de o violență îngrozitoare la adresa unui distins cărturar, profesorul și academicianul Ion Ianoși. Textele cu pricina au următoarele coordonate publicistice: „România literară”, nr. 5/2006, și „Cotidianul”, din 13 și 20 februarie 2006. Ele se doresc, în intenția celui care le-a scris, o ilustrare practică a unei teze teoretice onorabile. Teză: între fascism și comunism nu este nici o diferență în plan moral, politic și umanitar (iar cei care încearcă să minimalizeze caracterul nefast al comunismului pornind de la o pretinsă generozitate de idealuri a stângii fie sunt niște netoți, fie niște ticăloși). Ilustrare practică: în România, printre marii vinovați de marasmul bolșevizării țării, se numără și unii intelectuali care au funcționat la „vârful” sistemului, prin funcțiile avute, la fel ca Ion Ianoși.

N-aș dori să mă ocup de analiza retoricii dlui Mihăieș, care îmi repugnă la culme. Faptul că ea este comparabilă prin virulență cu delirul calomnios al celebrului Alcibiade din paginile „României Mari” reprezintă un motiv serios în acest sens. Dar logica argumentației pe care o folosește scriitorul Mircea Mihăieș merită o clipă de atenție. Ea poate să fie un model de sofism al timpului prezent, ca și un document al unui caz psihanalizabil, chiar dacă doar în registrul aplicativ al demersului freudian.

Întâi, firește că editorialistul politic al „României literare” nu se înșală când afirmă că fascismul și comunismul au fost fenomene istorice la fel de nocive prin distrugerile civilizaționale și prin pierderile umane înregistrate. Aș cita în sprijinul unei asemenea poziții doar două studii fundamentale, traduse și la noi:

*Trecutul unei iluzii*, de François Furet, și *Marea paradă*, de Jean-François Revel. Unde greșește însă dl Mihăieș este injustețea identificării comunismului cu ceea ce numim stânga democrată de tip occidental, în ciuda unor alianțe contra naturii pe care unii lideri socialiști ori social-democrați le-au făcut cu bolșevicii notorii precum Marchais sau chiar cu șefii din lagărul roșu. Doctrina rămâne inatacabilă, chiar dacă criticabilă în anumite aspecte, pe deasupra slăbiciunii sau ticăloșiei unor lideri vremelnici. Apoi, exemplul ales ca să ilustreze nefastul rol jucat în România comunistă de unii intelectuali, cazul Ion Ianoși adică, este unul neconcludent. Da, Ianoși a fost „instructor al C.C.”, dar nu a făcut rău nimănui. A fost o funcție care nu-l reprezintă pe cărturarul-autor a mai bine de 30 de volume integral onorabile în plan cultural (identice: ce rău a făcut Octavian Paler, într-un rol similar?), iar „răul” făcut în acea calitate nu a fost demonstrat de dl Mihăieș prin nici o dovadă, memorialistică sau textuală. Ion Ianoși a fost doar unul dintre scriitorii *outsider*-i, unul dintre milioanele de cetățeni pasivi, care și-a văzut de meserie, fără a fi un tartor malefic. Întrucât Mircea Mihăieș n-a prezentat vreun argument spre a justifica pretinsa ticăloșie a profesorului Ianoși, articolele sale sunt mostre convingătoare de sofism și defăimare. Păcat, căci colegul său Ion Ianoși nu ar fi meritat un astfel de tratament.

(Din revista „Alitudin”, nr. 1, martie 2006)

ACADEMIA ROMÂNĂ, BUCUREȘTI, 13 martie 2006

Larousse, nume comun (am cumpărat un *Littre* sau un *Larousse*). În lingvistica românească exemplul tipic pentru un caz asemănător este cel al lui Heimann (Hariton) Tiktin, pe care îl omagiam astăzi, autor al unui dicționar bilingv român-german, despre care maestrul meu Iorgu Iordan afirma: „Dicționarul acestui savant este, cum știm, cel mai bun dintre cele terminate în întregime ale limbii noastre, ca să nu mai vorbesc de faptul că autorul lui n-a avut un model pe care să-l urmeze” [...].

Orice lucrare, pentru a putea fi corect caracterizată, trebuie evaluată ținând seama de epoca și împrejurările în care ea a fost realizată. Cea mai bună prezentare a acestora o dă chiar H. Tiktin în *Introducerea* la volumul I: „Când pe la începutul deceniului al șaptelea al veacului trecut mi-am îndreptat interesul spre studiul limbii românești, lipsa cea mai simțitoare ce am întâmpinat a fost aceea a unui dicționar pe care să-l pot întrebuința măcar câtuși de puțin. M-am văzut silit atuncea să recurg la singurul mijloc, care într-un asemenea caz îmi sta la îndemână, să încep adică o adunare de fișe, în care îmi notam toate cunoștințele asupra limbii românești, căpătate fie din citirea operelor literare, fie din vorbirea zilnică. Continuând neîntrerupt această activitate, crescui, în scurgerea vremii, numărul fișelor la multe sute de mii și astfel sosi un moment în care

puteam să-mi pun întrebarea dacă n-ar fi mai nimerit... să mă apuc eu însumi a scrie dicționarul care lipsea” [...]. Dicționarul, deși bilingv, are un număr mare de cuvinte (35.000), dintre care multe regionale sau vechi, și - ceea ce interesează cel mai mult pentru tema comunicării mele - are o secțiune de etimologie (situație mai rar întâlnită la dicționarele bilingve) [...]. Pentru a vedea ce rămâne valabil din soluțiile etimologice propuse de Tiktin, le-am comparat cu ceea ce găsim astăzi în DEX și în CDER, pe un eșantion din litera B (*ba-bl*). Concluzia generală este că Tiktin a propus sau a adoptat, în cea mai mare parte a cazurilor, etimologiile valabile și astăzi, fie că este vorba de cuvinte moștenite din latină (*barbă, bate, bărbat, bășică, bătrân, beat, bine* etc.), fie că este vorba de împrumuturi (*babă, babalac, bai, băcan, băl, bănuț*). Rar există în dicționar opinii stridente de cele curente astăzi. S-a remarcat că Tiktin a dovedit o prudență deosebită, după unii o prudență exagerată [...]. În concluzie, etimologiile lui Tiktin pot fi surse demnă de încredere și astăzi. Noi, cei ce lucrăm la DELR, știm că atunci când avem a face cu cuvinte a căror etimologie nu este clarificată este greu de ales soluția cea mai plauzibilă și, după ezitări și discuții, procedăm și noi la fel ca Tiktin, arătând că etimologia este necunoscută sau nesigură [...].

Acad. MARIUS SALA

## Tiktin, etimolog

## Asociația Culturală de Prietenie România-Israel

15 ani de la înființare

Echinoctul de primăvară - 21 martie a.c. - a însemnat pentru membrii, simpatizanții, prietenii A.C.P.R.I. un moment aniversar: 15 ani de la înființare, ales să fie celebrat o dată cu reînnoirea naturii, marcată atât de *Tu Bișvat*, cât și de Mărțișor. Evenimentul, găzduit de Casa Radio (Studioul „Alfred Alessandrescu”), coordonat de Veronica Bărlădeanu, secretar general adjunct al Asociației, în colaborare cu realizatorii de emisiuni de la Radio România Cultural, Rodica Sava și Nicolae Neagoe, a fost încă o mărturie a reînnoitului pod spiritual înălțat în toți acești ani, o metaforă a încrederii în forța prieteniei, cum a reieșit din cuvântul de deschidere rostit de avocat dr. Constantin Vișinescu, președinte de onoare al A.C.P.R.I. La rândul ei, E.S. Rodica Radian Gordon, ambasadorul Israelului în România, a felicitat conducerea și membrii Asociației pentru aportul excepțional la adâncirea relațiilor pe toate planurile și în domeniul culturii, cu precădere, între cele două state. Alocuțiunea președintelui executiv al A.C.P.R.I., prof. dr. preot *Emilian Cornișescu*, a pus în valoare similitudini lingvistice între noțiunea ebraică de „pădure minunată”, *ef*, și nume de localități românești conținând termenul sus-amintit, relevând

virtutea esențială a ecumenismului de a facilita căile de comunicare și de apropiere între oameni de toate etniile și confesiunile, de a aduce armonie în lume. A fost un spectacol în care muzica (compoziții de *Sergiu Natra, Liana Alexandra, Șerban Nichifor*, recitaluri la harpă, vioară, pian - susținute de *Ion Ivan Roncea, Octavian Rațiu, Crimhilda Cristescu, Verdina Shlonsky*) și poezia (versuri în lectura autorilor *Radu Cârneli, Toma George Maiorescu* sau recitate de actrița *Sara Dan*) s-au împletit cu dansul (exuberant interpretat de copiii de la Grădinița nr. 201, sector 2, coordonator - *Florica Morar*). Simbolic și emoționantă a fost Hora Mărțișorului, pentru că hora este specifică folclorului românesc și israelian, deopotrivă. (I.D.)

\* Este locul să mulțumim sponsorilor spectacolului: S.R.R.; Ambasada Israelului; judecătoarea *Margareta Teodorescu*, membră în Comitetul Director al A.C.P.P.R.I.; F.C.E.R.; C.E.B.; ing. *José Iacobescu*, președintele Forumului „B'nai B'rith” din România; S.C. Bere Tuborg; S.C. Sacher Șeine; S.C. Minerva '93 (*I. Rabinovici*, prin colaboratoarea sa, *Venera Ionescu*).